

Рецензія
на дисертацію ОРДАТІЙ Наталії Миколаївни
«ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ НА
ПСИХОСОМАТИЧНІ ДИСФУНКЦІЇ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 053 Психологія

Характерною ознакою сьогодення є низка загальнолюдських цінностей, які набувають нових якостей, до яких висуваються вимоги збереження природного середовища як необхідної умови існування людства. Саме тому екологічна свідомість повинна базуватися на нових еколого-етичних нормах як компонентах нової екологічної культури. Відтак мова йде про можливість відновлення балансу між тимчасовими, опосередкованими (умовними) цінностями й благами та вічними (духовними), абсолютними. Адже саме такі цінності спроможні забезпечити екологічну свідомість особистості, сприяти її духовному зросту та берегти здоров'я. Відзначимо, що бездуховність, моральний занепад, етичний релятивізм можливо подолати лише за умов домінування вічних, абсолютних цінностей, котрі здатні забезпечити психосоматичну природу свідомості людини, безпечність і єдність саморозвитку студентів у закладах вищої освіти.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 3 від 18 жовтня 2021 р.) і погоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 18 жовтня 2021 р.). Дисертаційна робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що налічує 274 найменувань та додатків. Загальний обсяг роботи становить 279 сторінок, з них основного змісту – 180 сторінок.

Оцінка змісту роботи. У вступі обґрунтовано актуальність обраної тематики, сформульовано мету роботи та задачі дослідження, подано коротку характеристику результатів дослідження, ступінь їх апробації та публікації; підкреслено теоретичну та практичну значущість роботи; сформульовано положення, що виносяться на захист. У *першому розділі* дисертації викладено

огляд літератури та побудовано структурно-функціональну модель розвитку екологічної свідомості в осіб із психосоматичними розладами. У *другому розділі* здійснено якісний та кількісний аналіз за результатами емпіричного констатувального дослідження психологічних особливостей екологічної свідомості в осіб із психосоматичними розладами. У *третьому розділі* представлено результати формувального дослідження щодо визначення екологічних впливів на розвиток психосоматичних дисфункцій організму в здобувачів вищої освіти.

Автором проаналізовано психосоматичний статус студентів в умовах екосередовища ЗВО, який за характером формування залежить як від генетичної приналежності, так і від набутої в онтогенезі недостатності розвитку тих чи інших психосоматичних дисфункцій організму. Зважаючи на фактори ціннісно-орієнтованих та здоров'язберігаючих параметрів, представлена модель формування екологічної свідомості в осіб із схильністю до психосоматозів, яка відображає освітні настанови щодо формування екологічної свідомості в студентів, а також розкриває екологічні чинники впливу на їх генезис. Привертає увагу авторська психокорекційна програма з покращення екологічної свідомості в осіб із психосоматичними розладами, яка була розроблена з урахуванням результатів констатувального експерименту. Отримані дисертантом результати підтверджують ефективність розробленої системи психокорекції.

Загальні висновки в стислому вигляді підсумовують результати дисертаційної роботи і свідчать про досягнення мети, реалізацію завдань, бачення автором дисертації можливих перспектив подальшої розробки проблеми. Вони є науково обґрунтованим і чітко сформульованим контентом, у викладені достатньо повно і в необхідній логічній послідовності результатів дослідження. Всі отримані автором результати є новими, достовірними та належно обґрунтованими. Висновки дисертації відбивають її зміст та відповідають поставленим завданням.

Новизна результатів дослідження полягає у тому, що *вперше*: визначено поняття, складові та рівні «екологічної свідомості» студентів закладів вищої освіти у контексті психосоматичних дисфункцій; запропоновано психологічну

структуру та встановлено функціональні взаємозв'язки у системі «екосвідомість-психосоматика»; конкретизовано змістові параметри ековіталістичної концепції; підібрано комплекс методик для діагностики впливу екологічної свідомості на розвиток психосоматичних дисфункцій у здобувачів вищої освіти; створено структурну модель розвитку екологічної свідомості в студентів закладів вищої освіти із психосоматичними дисфункціями; визначено ієрархію показників психічного здоров'я студентів закладів вищої освіти в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти; розроблено комплексну психокорекційну програму «Підвищення рівня екологічної свідомості в студентів закладів вищої освіти із психосоматичними дисфункціями» та алгоритм дій щодо надання первинної самодопомоги в ситуації підвищеного дискомфорту в умовах середовища закладу вищої освіти; встановлено змістові параметри психосоматичного статусу студентів закладів вищої освіти в контексті формування екологічної свідомості.

Набули подальшого розвитку: концептуальні засади вивчення екологічної свідомості у структурі психосоматичних взаємовпливів; теоретичні уявлення про ієрархічність передумов виникнення психосоматичних дисфункцій в осіб з порушенням психічного здоров'я; визначення психосоматичного статусу студентів закладів вищої освіти..

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали дисертаційного дослідження можуть бути впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти під час вивчення таких дисциплін: «Основи медичних знань», «Медична психологія», «Психологічна допомога в екстремальних ситуаціях», «Етика і естетика», «Комплексне соціальне реабілітування», «Соціально- психологічна реабілітація», «Спецпрактикум з психологічного консультування (реабілітаційне консультування)» тощо. Отримані в процесі дослідження результати можуть бути застосовані при написанні методичних рекомендацій, навчальних посібників, підручників та монографій для ЗВО. Також можуть бути використані для залучення студентів до суспільного екологічного руху, активної роботи в різноманітних природоохоронних акціях і заходах у навчальних закладах міста та країни.

Варто відзначити такі позитивні характеристики дослідження:

1. Спостерігається відповідність теоретичної моделі «Структурно-функціональна модель розвитку екологічної свідомості в осіб із психосоматичними розладами» дослідження констатувальному та формувальному експерименту.

2. Дисертаційна робота ґрунтується на достатній кількості спостережень, використовує адекватну методологічну базу, а комплекс психодіагностичних методик, застосованих при виконанні дослідження, відповідає меті і завданням. Методи статистико-математичної обробки забезпечують достовірність одержаних результатів і висновків дисертації.

3. Досить ефективно представлено практичну значимість отриманих результатів та їх впровадження в практику.

4. Розкрито повноту викладення наукових положень та висновків в опублікованих працях.

Підсумовуючи вище сказане, вважаємо, що дисертаційна робота Ордатій Н.М. «Особливості впливу екологічної свідомості на психосоматичні дисфункції студентів закладів вищої освіти» є завершеним дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, але робота, що рецензується не позбавлена певних недоліків, тому позитивно оцінюючи проведене дослідження, вважаємо за потрібне висловити певні побажання:

1. У розділі 1 «Вплив екосвідомості на психосоматичні дисфункції студентів в умовах ЗВО» бажано було б навести інформацію про взаємозв'язок між різними чинниками психосоціальної дезадаптації, а також щодо зв'язку проявів дезадаптації з клінічною їх симптоматикою.

2. У розділі 2 «Емпіричне дослідження впливу екологічних чинників на психосоматичні дисфункції студентів» слід подати табличну інформацію щодо структури ініціальної симптоматики психосоматичних дисфункцій у порівняльному аспекті, з зазначенням статистичної значущості виявлених розбіжностей.

3. У роботі замало розкрито питання непсихотичних розладів, які впливають на розвиток психосоматичних дисфункцій студентів у ЗВО.

4. У тексті дисертаційного дослідження є деякі огріхи стилістичного та орфографічного характеру.

Висловлені зауваження і побажання не применшують цінність дисертаційного дослідження Ордатій Наталі Миколаївни, в цілому воно справляє позитивне враження та заслуговує на позитивну оцінку. Дисертація є завершеною науковою працею, структура та зміст якої повністю відображають перебіг наукового дослідження.

Основні положення дисертаційної роботи викладено в 12 наукових працях, із яких 3 статті в фахових виданнях із психології, затверджених АК МОН України (1 стаття – у співавторстві); 3 статті у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, дві з яких у категорії WoS; 6 статей – в інших наукових видавництвах та збірниках матеріалів конференцій.

В тексті дослідницької роботи не виявлено некоректних посилань на джерела та ознак плагіату. Текст повністю розкриває зміст та основні результати дослідження дисертанта. Результати дослідження можна рекомендувати для впровадження в практику щодо психологічної реабілітації і соціально-психологічної адаптації ветеранів об'єднаних сил.

Доктор психологічних наук, доцент,

професор кафедри психології та соціальної роботи

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

О. П. Ляш
О. П. Ляш
15.03.2023
Відділ кадрів